

BOSNA I NJENI SUSJEDI U SREDNJEM VIJEKU:

PRISTUPI I PERSPEKTIVE

Zbornik radova

Elmedina Duranović, Enes Dedić, Nedim Rabić (ur.)

Karta na koricama:

Insularium illustratum Henrici Martelli Germani,

Ms 698 (Ms483), fol. 68'-69.

cliché CNRS-IRHT, © Bibliothèque et archives du château de Chantilly

POSEBNA IZDANJA

Knjiga 12

Izdavač:

Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju
Podgaj 6, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
www.iis.unsa.ba

Urednici:

Elmedina Duranović
Enes Dedić
Nedim Rabić

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

94(497.6)“04/14”(082)

BOSNA i njeni susjedi u srednjem vijeku : pristupi i perspektive : zbornik radova /
urednici Elmedina Duranović, Enes Dedić, Nedim Rabić. - Sarajevo : Institut za historiju
Univerziteta, 2019. - 357 str. : ilustr. ; 25 cm. - (Posebna izdanja / Institut za historiju ; knj.
12)

Lat. i ćir. - Summaries.

ISBN 978-9958-649-32-5

COBISS.BH-ID 28648710

UNIVERZITET U SARAJEVU – INSTITUT ZA HISTORIJU

**Bosna i njeni susjedi u srednjem
vijeku: pristupi i perspektive**
Zbornik radova

Elmedina Duranović, Enes Dedić, Nedim Rabić (ur.)

Sarajevo, 2019.

SADRŽAJ

PREDGOVOR	7
Nedim Rabić	
BOSNA I ISTOČNO-CENTRALNA EVROPA U SREDNJEM VIJEKU: ODNOS MIKRO I MAKROREGIJE.....	11
Neven Isailović	
POGLED IZNUTRA I POGLED SA STRANE – PERCEPCIJA SREDNJOVEKOVNE BOSANSKE DRŽAVE I NJENIH STANOVNIKA U DOMAĆIM I STRANIM IZVORIMA.....	33
Dženan Dautović	
VAMPIRI, LISICE I KOROV: “SVETA RETORIKA” I PROPAGANDNO DJELOVANJE PROTIV BOSNE U PISMIMA POSTLATERANSKIH PAPA PRVE POLOVINE 13. STOLJEĆA	59
Bálint Ternovác	
CRKVENE VEZE IZMEĐU BOSNE I KRALJEVINE UGARSKE DO SREDINE 14. VEKA	81
Boro Bronza	
THE TOWN OF DUBICA BETWEEN THE KINGDOM OF HUNGARY AND THE KNIGHTS TEMPLAR DURING THE 13 th CENTURY	101
Ivan Botica	
DODIRI KNEZOVA KRBAVSKIH SA SREDNJOVJEKOVNOM BOSNOM	119
Adis Zilić	
USPJEŠNI I NEUSPJEŠNI POKUŠAJI ŠIRENJA DUBROVNIKA NA BOSANSKE TERITORIJE.....	159
Amer Maslo	
IZMEĐU BOSANSKOG ZAJEDNIŠTVA I SOPSTVENIH INTERESA: POLITIKA KNEZA PAVLA RADINOVIĆA PREMA UGARSKOM KRALJEVSTVU I OSMANSKOM CARSTVU (1408-1415)	193

Irfan Teskeredžić DE STATU ATQ(UE) REGIE TURGKEYE – NEPOZNATI PREPIS IZ XV STOLJEĆA SA NOVIM PODACIMA O SREDNJOVJEKOVNOJ BOSNI.....	217
Enes Dedić SERBIAN PRINCESSES AT THE BOSNIAN COURTS IN THE 15 TH CENTURY (Contribution to knowledge of the marital relations of the rulers and noblemen of the Bosnian Kingdom and the Serbian Despotate).....	229
Miloš Ivanović PURGARI U GRADSKIM NASELJIMA SREDNJOVEKOVNE BOSNE I SRBIJE.....	253
Paweł Cholewicki LATE MEDIEVAL BOSNIA AND POLAND: DIMENSIONS OF THE INTERACTION.....	273
Marina Odak U ZNAKU MAČA – PREDSTAVA VLADARA NA DINARIMA BANA STJEPANA II KOTROMANIĆA.....	305
Милан Војновић БОСНА НА КАРТАМА БАЛКАНСКОГ ПОЛУОСТРВА ИЗ ДРУГЕ ПОЛОВИНЕ 15. ВЕКА.....	333
AUTORI PRILOGA.....	357

PREDGOVOR

Dragi čitatelji,
sa zadovoljstvom vam predstavljamo Zbornik radova s Međunarodnog naučnog skupa “Bosna i njeni susjedi u srednjem vijeku”, održanog 10. i 11. maja 2018. godine u organizaciji Instituta za historiju Univerziteta u Sarajevu. Posebna nam je čast što ovaj zbornik objavljujemo u godini u kojoj Institut obilježava šezdesetu godišnjicu postojanja. Uposlenici Instituta koji se naučno bave istraživanjem historije Bosne u srednjem vijeku nastojali su organizacijom skupa, a zatim i objavom njegovih rezultata, obilježiti ovaj značajni jubilej matične kuće. Razmišljajući o temi skupa, odabrali smo ideju koja će omogućiti okupljanje većeg broja historičara i istraživača drugih srodnih naučnih disciplina iz regije, što je rezultiralo naslovljenom temom.

Institut za historiju do sada je organizovao niz naučnih konferencija s međunarodnim učešćem s ciljem promoviranja recentnijih istraživanja o bosanskoj povijesti, ali i umrežavanja istraživača iz Bosne i Hercegovine i regiona. Međutim, vrlo malo skupova bilo je posvećeno srednjovjekovnoj historiji, što je u skladu s trendom u našoj historiografiji gdje se prednost daje temama iz novije i savremene historije. Posljednji međunarodni naučni skup posvećen temi iz srednjovjekovnog perioda organiziran je već davne 2003. godine.¹ Nakon toga, 2013. godine održan je jedan okrugli sto o padu Bosanskog Kraljevstva pod osmansku vlast.² Međunarodnim naučnim skupom “Bosna i njeni susjedi u srednjem vijeku” nastojali smo afirmirati izučavanje historije srednjovjekovne Bosne okupljanjem većeg broja istraživača iz regiona na jednom mjestu s ciljem razmjene ideja, iskustava i naučnih saznanja. Na skupu

¹ U saradnji s Hrvatskim institutom za povijest iz Zagreba organizovana su dva međunarodna skupa. Kolokvij o temi “Bilinopoljska abjuracija 1203.” održan je u Sarajevu krajem aprila 2003, a u oktobru iste godine u Zagrebu je održan skup pod naslovom “Fenomen ‘krstjani’ u srednjovjekovnoj Bosni i Humu”. *Fenomen “krstjani” u srednjovjekovnoj Bosni i Humu*, Zbornik radova, ur. Franjo Šanjek, Institut za istoriju – Hrvatski institut za povijest, Sarajevo – Zagreb, 2005, 9.

² U maju 2013. godine, a povodom obilježavanja 550 godina od propasti srednjovjekovnog Bosanskog Kraljevstva, Institut za historiju organizovao je Okrugli sto pod nazivom “550 godina od osmanskog osvajanja srednjovjekovne Bosanske kraljevine”, na kojem su učestvovali istraživači iz Bosne i Hercegovine. *Osmansko osvajanje Bosanske kraljevine*, Zbornik radova, ur. Sedad Bešlija, Institut za istoriju, Sarajevo, 2014, 7.

su, pored bosanskohercegovačkih, učestvovali istraživači iz Hrvatske, Srbije, Mađarske i Poljske, a predstavljena su 24 referata koja tretiraju problematiku odnosa Bosne i drugih zemalja u srednjem vijeku. Učešće naučnika iz više zemalja pokazalo se kao pogodan poligon za sučeljavanje različitih historiografskih škola, predstavljena je širina u metodološkim pristupima te su ponuđeni različiti uglovi promatranja naslovljene problematike, što je vidljivo iz objavljenih radova. Predstavljene odgovori u ovom zborniku su različiti i odražavaju stavove pojedinih autora, a ne nužno i urednika.

U srednjovjekovnoj Bosni vremenom su se formirali i egzistirali uobičajeni, ali i vrlo specifični politički, privredni, društveni i vjerski obrasci koji su se na izvjestan način reflektirali u interakciji sa njenim susjedima. Zbog svog geografskog položaja srednjovjekovna Bosna nije samo u političkom smislu bila na rubovima Istočnog i Zapadnog svijeta, nego se paradigma rubnog područja u bosanskom primjeru manifestirala kroz više segmenata. Najfrekventniji zabilježeni kontakti dovode je u izravnu vezu s prostorom koji danas pokrivaju savremene države Hrvatska, Srbija, Crna Gora i Mađarska, kao i sa nešto udaljenijom Poljskom, te na koncu i sa Papskom kurijom. Upravo u ovom geografskom okviru kreću se i naučni pristupi koji čine integralni dio ovog zbornika kojim se jasnije definira niz postavljenih problema.

Zbornik sadrži četrnaest radova čiji su autori uglavnom afirmirani naučnici iz oblasti kojom se bave, a dijelom su tu i oni mlađi, čija afirmacija tek slijedi. Hronološki gledano, radovi obuhvataju vrijeme razvijenog i kasnog srednjeg vijeka – perioda kada je Bosna uglavnom u političkom i privrednom usponu, te kada su ostvarene najfrekventnije veze s njenim susjedstvom. Prezentirani naučni prilozi više ili manje nude ocjenu dosadašnjih pristupa, a uvjerenja smo da će ovaj zbornik otvoriti mogućnosti i ponuditi ideje za nove perspektive u istraživanju. U tom smislu predstavlja i svojevrsni međaš u historiografiji o ovoj temi.

* * *

Želimo se zahvaliti svima koji su pomogli održavanje skupa i objavljivanje ovog zbornika. Prije svega, zahvaljujemo se matičnoj kući koja je od samih početaka pokazala razumijevanje za našu ideju. Veći dio kolektiva na različite načine pomogao je u održavanju skupa, te im se ovim putem iskreno zahvaljujemo, kao i tadašnjoj upravi Instituta na čelu sa dr. Senijom Milišić. Kao

urednici ovog zbornika posebno smo zahvalni kolegama koji su na vrijeme dostavili svoje radove i ispoštovali sve naše zahtjeve u tehničkom oblikovanju teksta, te kolegama recenzentima iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Mađarske i Poljske za korektno urađen posao. Riječi zahvale dugujemo kolegi Dženanu Dautoviću na svesrdnoj pomoći, zatim kolegicama Mireli Omerović, koja je radila lekture tekstova na bosanskom, srpskom i hrvatskom jeziku, Aneli Dedić na lekturama tekstova na engleskom jeziku, te Amri Mekić, koja se potrudila da naš zbornik poprimi kreativan i funkcionalan dizajn.

Za finansijsku pomoć u organizaciji skupa i objavljivanju Zbornika radova zahvaljujemo Ministarstvu za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo, Federalnom ministarstvu obrazovanja i nauke na čelu s ministricom prof. dr. Elvirom Dilberović, Fondaciji za izdavaštvo Federacije Bosne i Hercegovine, te gospodinu Bakiru Izetbegoviću, koji je u svojstvu predsjedavajućeg Predsjedništva Bosne i Hercegovine bio pokrovitelj skupa.

Uredništvo
Sarajevo, decembar 2019.

Autori priloga

1. dr. sc. Ivan Botica, Staroslavenski institut, Zagreb, Republika Hrvatska, ibotica@stin.hr
2. prof. dr. Boro Bronza, Filozofski fakultet Univerziteta u Banja Luci, Banja Luka, Bosna i Hercegovina, bbronza@hotmail.com
3. Paweł Cholewicki, MA, University of Leeds, Leeds, United Kingdom, hypc@leeds.ac.uk
4. doc. dr. Dženan Dautović, Zavičajni muzej Travnik, Travnik, Bosna i Hercegovina; Pedagoški fakultet Univerziteta u Bihaću, Bihać, Bosna i Hercegovina, dzenandautovic@gmail.com
5. dr. sc. Enes Dedić, Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju, Sarajevo, Bosna i Hercegovina, enes.dedic@iis.unsa.ba
6. dr. sc. Miloš Ivanović, Istorijski institut Beograd, Beograd, Republika Srbija, misaveritatem@gmail.com
7. dr. sc. Neven Isailović, Istorijski institut Beograd, Beograd, Republika Srbija, neven.isailovic@iib.ac.rs
8. Amer Maslo, MA, Orientalni institut Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, Bosna i Hercegovina, amer.maslo@ois.unsa.ba
9. dr. sci. Marina Odak, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, Republika Srbija, marinaodak4@gmail.com
10. dr. sc. Nedim Rabić, Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju, Sarajevo, Bosna i Hercegovina, nedim.rabic@iis.unsa.ba
11. dr. sc. Bálint Ternovác, Arhiv Glavnog Grada Budimpešte, Budimpešta, Mađarska, Univerzitet “Eötvös Loránd”, Budimpešta, Mađarska, ternovacz@gmail.com
12. Irfan Teskeredžić, MA, (PDS) Freie Universität Berlin, Friedrich-Meinecke Institut, Berlin, Savezna Republika Njemačka, teska@zedat.fu-berlin.de
13. Milan Vojnović, MA, (PDS) Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, Republika Srbija, mvojnovic66@hotmail.com
14. doc. dr. Adis Zilić, Fakultet humanističkih nauka Univerziteta “Džemal Bijedić” u Mostaru, Mostar, Bosna i Hercegovina, adis.zilic@unmo.ba

POSEBNA IZDANJA
KNJIGA 12

Bosna i njeni susjedi u srednjem vijeku: pristupi i perspektive

Izdavač:

Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju
Podgaj 6, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
www.iis.unsa.ba
Za izdavača: dr. Sedad Bešlija

Urednici:

dr. Elmedina Duranović, dr. Enes Dedić, dr. Nedim Rabić

Lektori:

bosanski, hrvatski i srpski jezik: prof. dr. Mirela Omerović
engleski jezik: Anela Dedić, MA

Dizajn i tehničko uređenje:

Amra Mekić
Nedim Rabić (korice)

Tiraž:

250

Štampa:

Štamparija Fojnica d.d.
Za štampariju: Mirsad Mujčić

Šampanje ove knjige finansijski su pomogli:
Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke; Fondacija za izdavaštvo, Sarajevo

U srednjovjekovnoj Bosni vremenom su se formirali i egzistirali uobičajeni, ali i vrlo specifični politički, privredni, društveni i vjerski obrasci koji su se na izvjestan način reflektirali u interakciji sa njenim susjedima. Zbog svog geografskog položaja srednjovjekovna Bosna nije samo u političkom smislu bila na rubovima Istočnog i Zapadnog svijeta, nego se paradigma rubnog područja u bosanskom primjeru manifestirala kroz više segmenata. Najfrekventniji zabilježeni kontakti dovode je u izravnu vezu s prostorom koji danas pokrivaju savremene države Hrvatska, Srbija, Crna Gora i Mađarska, kao i sa nešto udaljenijom Poljskom, te na koncu i sa Papskom kurijom. Upravo u ovom geografskom okviru kreću se i naučni pristupi koji čine integralni dio ovog zbornika kojim se jasnije definira niz postavljenih problema.

Zbornik radova „Bosna i njeni susjedi u srednjem vijeku: pristupi i perspektive“ zamišljen je kao prilika da se na jednom mjestu iznesu rezultati dosadašnjih historiografskih istraživanja, ponude novi istraživački rezultati i inovativne spoznajne o odnosima Bosne i njenih susjeda u srednjem vijeku.

Uredili:

dr. sc. Elmedina Duranović, naučna saradnica za stariju historiju (srednji vijek), Univerzitet u Sarajevu - Institut za historiju

dr. sc. Enes Dedić, naučni saradnik za stariju historiju (srednji vijek), Univerzitet u Sarajevu - Institut za historiju

dr. sc. Nedim Rabić, naučni saradnik za stariju historiju (srednji vijek), Univerzitet u Sarajevu - Institut za historiju

Karta Balkanskog poluostrva Henrika Martela, oko 1480.
cliché CNRS-IRHT © Bibliothèque et archives du château de Chantilly

